Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U005567

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 03-11-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Полесов Сергій Сергійович

2. Serhii S. Polesov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0009-2936-1030

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 081

Назва наукової спеціальності: Право

Галузь / галузі знань: право

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: 48007 081 Право

Дата захисту: 14-11-2026

Спеціальність за освітою: Публічне управління та адміністрування

Місце роботи здобувача: Головне управління Пенсійного фонду України в Донецькій області

Код за ЄДРПОУ: 13486010

Місцезнаходження: вул. Генерала Батюка, Слов'янськ, Краматорський р-н., 84121, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Пенсійний фонд України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 17094

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 10.07.01

Тема дисертації:

1. Система пенсійного забезпечення як складова механізму сучасної соціальної держави в Україні: теоретико-правовий аналіз

2. The pension system as a component of the mechanism of the modern welfare state in Ukraine: a theoretical and legal analysis

Реферат/анотація:

1. У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у виявленні теоретико-правових закономірностей функціонування системи пенсійного забезпечення як інституційно-функціональної складової механізму сучасної соціальної держави в Україні, обґрунтуванні на антропоцентричних засадах цілісної загальнотеоретичної концепції цієї системи та напрямів її вдосконалення. Актуальність дослідження зумовлена тим, що реальність конституційних приписів про соціальну державу (стаття 1 Конституції України) та про право на соціальний захист (стаття 46) значною мірою визначається станом системи пенсійного забезпечення – найбільш масштабної та фінансово вагомої підсистеми соціального захисту. Повномасштабна збройна агресія проти України змінила умови функціонування соціальної держави, а системний характер кризи посилюється чинниками, що сформувалися раніше: демографічним старінням населення, хронічним дефіцитом солідарної системи та

залежністю Пенсійного фонду України від бюджетних трансфертів. Додатковим чинником актуалізації є виконання Україною зобов'язань за Угодою про асоціацію з Європейським Союзом. Методологічну основу дисертації становить система загальнофілософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, інтегрованих у логіку теоретико-правового аналізу: діалектичного, системного і структурно-функціонального, історико-правового, порівняльно-правового, формально-юридичного, правової герменевтики, антропологічного та аксіологічного. У першому розділі обґрунтовано, що соціальна держава в Україні є не політико-правовим ідеалом чи ідеологічною абстракцією, а нормативною реальністю прямої дії, конституйованою приписами преамбули та статей 1, 3 Конституції України і конкретизованою в юридичних позиціях Конституційного Суду України; її сутність не зводиться ані до соціальної функції чи соціальної сутності держави, ані до концептів правової і демократичної держави, поряд з якими вона є самостійною конституційною характеристикою, і розкривається через систему конституційних ознак, принципів та позитивних обов'язків держави, підґрунтям яких є доктрини людської гідності, захищеності соціальних прав і розподільчої справедливості. Обґрунтовано антропоцентричну концепцію системи пенсійного забезпечення, за якої джерелом виникнення, структуризації та розвитку системи виступає право людини на пенсійне забезпечення, а держава відіграє підпорядковану (службову) роль. Сформульовано авторську дефініцію системи пенсійного забезпечення як людиноорієнтованої, нормативно врегульованої, інституційно опосередкованої та суспільно прийнятної системи акумулювання і розподілу (перерозподілу) фінансових ресурсів на страхових та бюджетних засадах, функціонування якої гарантується державою з метою реалізації конституційного права на соціальний захист шляхом надання пенсійних виплат особам, визначеним законом, задля забезпечення їм рівня життя, сумісного з людською гідністю. Запропоновано систематизацію принципів цієї системи за критерієм функціонального призначення (принципи побудови, функціонування та захисту) і встановлено, що нормативно закріплена трирівнева структура залишається незавершеною: накопичувальна система законодавчо не запущена, недержавне пенсійне забезпечення має незначне охоплення, а інститут спеціальних пенсій підважує цілісність системи; виявлені недоліки мають системний, взаємопідсилювальний характер і не можуть бути усунуті параметричними корекціями. Механізм соціальної держави визначено як систему взаємопов'язаних правових, інституційних, організаційних та фінансових засобів і процедур реалізації її соціальної функції, а місце системи пенсійного забезпечення в цьому механізмі кваліфіковано як субстантивне, а не інструментальне. Критерієм такої кваліфікації обґрунтовано двоєдину природу пенсійного забезпечення – суб'єктивне право особи, юридичний зміст якого визначено конституційним мінімальним стандартом, і кореспондуючий позитивний обов'язок держави підтримувати таку нормативну, інституційну та фінансову впорядкованість пенсійної системи, за якої цей стандарт є реально гарантованим; сформульовано вимоги до змін правового регулювання пенсійного забезпечення – вмотивованість, поступовість, опертя на об'єктивні критерії, пропорційні меті, та справедливий баланс суспільних інтересів і захисту прав людини.

2. The thesis provides a theoretical generalisation and a new solution to the scientific task of identifying the theoretical and legal regularities of the functioning of the pension system as an institutional and functional component of the mechanism of the modern welfare state in Ukraine, and of substantiating, on anthropocentric grounds, a holistic general-theoretical concept of this system and the directions of its improvement. The relevance of the study stems from the fact that the effectiveness of the constitutional provisions on the welfare state (Article 1 of the Constitution of Ukraine) and on the right to social protection (Article 46) is largely determined by the condition of the pension system – the largest and financially most significant subsystem of social protection. The full-scale armed aggression against Ukraine has altered the conditions in which the welfare state operates, while the systemic nature of the crisis is aggravated by earlier factors: demographic ageing, the chronic deficit of the solidarity system and the dependence of the Pension Fund of Ukraine on budgetary transfers. A further factor is Ukraine's fulfilment of its obligations under the Association Agreement with the European Union. The methodological basis of the thesis is a system of general philosophical, general scientific and special legal methods integrated into the logic of theoretical and legal analysis: dialectical, systemic and structural-functional, historical-legal, comparative-legal, formal-legal, legal hermeneutics, anthropological and axiological. The first chapter

substantiates that the welfare state in Ukraine is not a political and legal ideal or an ideological abstraction, but a normative reality of direct effect, constituted by the preamble and Articles 1 and 3 of the Constitution of Ukraine and specified in the legal positions of the Constitutional Court; its essence is reducible neither to the social function or social nature of the state, nor to the concepts of the rule-of-law and democratic state, alongside which it is an autonomous constitutional characteristic, and is revealed through a system of constitutional features, principles and positive obligations grounded in the doctrines of human dignity, protection of social rights and distributive justice. An anthropocentric conception of the pension system is substantiated, in which the source of its emergence, structuring and development is the human right to pension provision, while the state performs a subordinate (service) role. The author's definition of the pension system is formulated as a human-oriented, normatively regulated, institutionally mediated and socially accepted system of accumulation and distribution (redistribution) of financial resources on insurance and budgetary grounds, whose functioning is guaranteed by the state for the realisation of the constitutional right to social protection through pension payments to persons determined by law, in order to secure for them a standard of living compatible with human dignity. The principles of this system are systematised by the criterion of their functional purpose (principles of construction, functioning and protection), and the three-tier structure enshrined in law is shown to remain incomplete: the funded system has not been launched in legislative terms, non-state pension provision has limited coverage, and the institution of special pensions undermines the integrity of the system; these shortcomings are systemic and mutually reinforcing and cannot be eliminated by parametric corrections. The mechanism of the welfare state is defined as a system of interrelated legal, institutional, organisational and financial means and procedures for implementing its social function, and the place of the pension system within it is qualified as substantive rather than instrumental. The criterion of such qualification is the dual nature of pension provision – a subjective right whose legal content is determined by the constitutional minimum standard, and the corresponding positive obligation of the state to maintain such normative, institutional and financial ordering of the pension system as renders that standard genuinely guaranteed. Requirements for changes in the legal regulation of pension provision are formulated: reasonableness, gradualness, reliance on objective criteria proportionate to the aim, and a fair balance between public interests and the protection of human rights.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Polesov S. S. Implementation of the principles of the welfare state in the structure of pension security legislation of Ukraine: theoretical and legal analysis. Baltic Journal of Legal and Social Sciences. 2024. No. 3. P. 65–91.
- Полесов С. С. Сутність і призначення соціальної держави в контексті правового досвіду сучасної України: теоретико-правовий аналіз. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2024. № 1 (104), ч. 1. С. 31–43.
- Polesov S. S. The mechanism of the social state and the place of the pension system in it: theoretical and legal aspects. Law and Safety. 2024. Vol. 92, no. 1. P. 194–203.
- Полесов С. С. Теоретико-правові основи соціальної держави та пенсійного забезпечення в Україні. Прикарпатський юридичний вісник. 2025. Вип. 1 (60). С. 64–67.

- Полесов С. С. Функціональні аспекти державного управління пенсійним забезпеченням в Україні. Юридичний вісник. 2025. № 1. С. 233–240.
- Полесов С. С. Пенсійне забезпечення як складовий механізм сучасної соціальної держави України. Вісімдесят шості економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 28–29 травня 2024 р.) / редкол.: О. Патряк [та ін.] ; ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Львів : ФО-П Шпак В. Б., 2024. С. 162–166.
- Полесов С. С. Україна – концепт соціальної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 62 : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 13–14 червня 2024 р.) / редкол.: О. Яремко [та ін.] ; ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2024. С. 58–60.
- Полесов С. С. Втілення засад соціальної держави у пенсійному законодавстві України: теоретико-правові аспекти. Вісімдесят сьомі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції (м. Львів, Україна, м. Ополе, Польща, 25–26 червня 2024 р.) / редкол.: О. Патряк [та ін.]; ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Львів: ФО-П Шпак В. Б., 2024. С. 58–69.
- Полесов С. С. Сучасні зарубіжні економіко-правові дослідження пенсійних реформ в Європі: основні особливості наукового дискурсу. Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 64 : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 12–13 вересня 2024 р.) / редкол.: О. Яремко [та ін.] ; ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2024. С. 24–33.
- Полесов С. С. Втілення засад соціальної держави в положеннях закону України «Про правотворчу діяльність». Актуальні проблеми правотворчості в Україні : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 29 листоп. 2024 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Нац. акад. правових наук України. Вінниця : ХНУВС, 2024. С. 118–122.
- Полесов С. С. Основні особливості новітніх пенсійних реформ в Європі в контексті розвитку засад соціальної держави. Актуальні дослідження правової та історичної науки. Випуск 65 : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, Україна, м. Ополе, Польща, 10–11 жовтня 2024 р.) / редкол.: О. Яремко [та ін.] ; ГО «Наукова спільнота», WSZIA w Opolu. Тернопіль : ФО-П Шпак В. Б., 2024. С. 5–13.
- Полесов С. С. Система пенсійного забезпечення як складова механізму сучасної соціальної держави в Україні: теоретико-правовий аналіз. Соціально-економічні виклики та можливості глобалізації : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Одеса, 15 лютого 2025 р.). Research Europe, 2025. С. 165–169.
- Полесов С. С. Проблеми функціонування пенсійної системи України. Advances in Science, Technology, and Society : Proceedings of the International Scientific Conference (2025, February 20). Oxford : Bookmundo, 2025. С. 265–268.
- Полесов С. С. Сучасна система пенсійного забезпечення в Україні. Наука та освіта в умовах викликів сьогодення : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 25 лютого 2025 р.). Research Europe, 2025. С.189–192.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Загуменна Юлія Олександрівна

2. Yuliia O. Zahumenna

Кваліфікація: д. ю. н., доц., 12.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0617-8363

Додаткова інформація: https://www.webofscience.com/wos/author/record/J-6237-2016

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сіроха Дмитро Ігорович

2. Dmytro I. Sirokha

Кваліфікація: д. ю. н., доц., 12.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2805-2278

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зіноватна Іляна Вікторівна

2. Iliana V. Zinovatna

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3018-4934

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Код за ЄДРПОУ: 02071139

Місцезнаходження: вул. Григорія Сковороди, Харків, Харківський р-н., 61024, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лукаш Сергій Станіславович
2. Serhiy Lukash

Кваліфікація: д. ю. н., професор, 12.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-2957-8052

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Подорожній Артем Юрійович
2. Artem Y. Podorozhnii

Кваліфікація: к. ю. н., доц., 12.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6649-8978

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет внутрішніх справ

Код за ЄДРПОУ: 08571096

Місцезнаходження: пр-т Л. Ландау, Харків, Харківський р-н., 61080, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство внутрішніх справ України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Бурдін Михайло Юрійович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Бурдін Михайло Юрійович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Невядовський Владислав Олегович
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна

